

ԿՐՕՆԱ-ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՄԱՂԱՔԻԱՅԻ ԳՐՔԻՆ ՇՈՒՐՁ

11) Եւ պիտի կշտամբեմ գիշատիչը ձեզի համար, որպէսզի ան չի փճացնէ երկրի պտուղը ձեզի համար, և ոչ ալ որթատունկը ամլանայ դաշտին մէջ ձեզի համար, կ'ըսէ բանականերու Ենովան:

Հաւանաբար մարախի և Ժանտախտի կ'ականարկուի այս հատուածին մէջ. տուրքերու աննենդ հատուցումը, պիտի ապահովէ Խորայէլին նիւթական նախանձելի դիրք: **תרת** LXX **διαστέλλω** Զօհ. զգուշացայց, կը համապատասխանէ Երրայերէն **תרת** կամ **תדע**: Զօհ. և Եթովպ. **ככל** զերանունը ամականաբար թարգմանած են, **לכא**ին հետ համաձայնեցումով: **ישח** LXX **διαφθείρω** Զօհ. ապականեցից, այսինքն առաջին դէմք եզակի կը համապատասխանէ Երրայերէն **ישח**: նորէն **ככל** ամականաբար թարգմանած են Զօհ. Ղպ. Եթովպ. Արաբ. **رع**, յանդիմանել, կշտամբել, Արաբ. **جار**, խնդրել, աղաչել: **פג**, որթատունկ, Ուկարերէն (Ugaritic) **gpn**, Աքքադ. **gapnu**, Արաբ. **جفن**:

12) Եւ բոլոր ազգերը ձեզ պիտի երանեն, որովհետեւ բերկրանքի երկիր մը պիտի ըլլաք, կ'ըսէ բանականերու Ենովան:

Իր պարտաճանաչութեան շնորհիւ, Խորայէլ պիտի հասնի իր երջանկութեան լրումին, սրտաբուխ երանիներ պիտի լսուին ամէն կողմէ, որովհետեւ պարտաճանաչ է ան, իր կոչումին զիտակցութեամբը խանդավառ: **אר** երկիր, հող, նոյնպէս Ասոր. **ܐܪܝܬ**, Ուկար. **ars**, Աքքադ. **irsitum**, որուն Սումեր. գաղափարանիշն է **ki**, Արաբ. **ارض**, նոյն հնչականութեամբ նաեւ, Գերմ. **erde**, Անգ. **earth**, Կոթ. **airtha**, գաղափարական զուգորդութիւն մը, նշմարուելով հողի և մշակելու գաղափարներու միջեւ, լեզուաբանական խնամութեան մը վարկածին հաւանականութիւնը, պիտի ապացուցուէր թերեւ, բազդատութեամբը հնդեւրոպական **ar** «հերկել» արմատին, Յուն. **αρόω**, հերկել որմէ **αράτρον**, արօր, Լատ. **aro**, հերկել, **aratrum**, արօր, և նոյնպէս Հայ. արօրը:

13) Ձեր խօսքերը կոշտ եղան իմ հոռեցին, կ'ըսէ Ենովան. և կ'ըսէք, ի՞նչ խօսեցանք քու գէմ:

Սրտաբաց և ընկալուչ ընդունելութեան է արժանացած, արդարեւ, մարդարէին ոգևորիչ պատգամները, ամենուրեք Սրտեր որոնք չեն թափած տակաւին իրենց սրտին մաղձը, Ժանգոտած և փտտած իրենց մեքենայութիւններուն մէջ: **קוזן** LXX **εδαφύναται** այսինքն երկրորդ դէմք յոգնակի **נכח** իրբե խնդիր ունենալով, նոյնպէս Զօհ. Ղպ. Եթովպ. Արաբ. **הורה** վերջ, յունական **Taurinien Codex**ը կ'աւելցնէ **παντοκράτωρ**, **קוז** կը նշանակէ նաեւ հաստատ մնալ, դօրաւոր, Արաբ. **جذب**, ամուր կապել, գոտելորել:

14) Կ'ըսէք ունայն է ծառայել Աստուծոյ, ի՞նչ չափ է պահեցինք իր պատուիրանը և թէ տրտմօրէն քաղեցինք բանականերու Ենովային առջև:

Ժամանակի նիւթապաշտ աշխարհայեացքը ուշագրաւ է, հոգեկանութենէ պարպւած, որ է կրօնական պարտականութիւն, շահախնդիր նկատումներով կը պայմանաւորուի. այս սին ըմբռնումը, մղձաւանջային տրամագրութիւններ կը ստեղծէ: **עבד** LXX **δουλεύω** նոյնպէս Զօհ. որ ծառայէ, այսինքն երբ. **עבד** օվէտ կը թարգմանուի. Ասոր. ունի **ܥܒܕܐ**, որ կը նշանակէ, վախճած ենք անկէ: **קדורני** բայարմատն է **קד** աղքատ ըլլալ, մութ գոյն առնել, մթննալ, իմաստով, Միք. III, 6, Երեմ. IV, 28, Յովել II, 10, IV, 15: Արաբ. **قدر** բայը կը նշանակէ աղտոտիլ, **عبد** առաջ, Զօհ. ունի, ամենայն: Հատուածին սկիզբը Եթովպ. և Զօհ. ունին, զի, իսկ Ղպ. եւ **עבד** կը նշանակէ նաեւ աւար, կողոպուտ, անարդար չափ:

15) Եւ հիմա, կ'երանենք ամբարիշտները. կը յաջողին չարագործները. կը փորձեն Աստուած, և կը պրծնին:

Յաւիտենական պայքարը չարին և բարիին, նուիրումին և չահին: Յատկանշական է սուր հակապատկերը Խորայէլի մէջ, աւորէնին, զեղխ տիպարին, բարդաւած և բարեկեցիկ դիրքին, մակերեսային հասկացողութեամբ, իսկ աստուածափախին, ընկճուած, շահագործուող ստրկութեան: **אנחנו** LXX **ἡμεῖς μακαρίζομεν** Զօհ. մեք երանեմք այլոց, վեր-

ՀԱՅՐԵՆԱԿԱՆ

ՆՈՒԷՐ՝ Տ. ԵՂԻՇԷ Ս. ԱՐՔ. ՏԷՐՏԵՐԵԱՆԻ (ԵՂԻՎԱՐԴ)

(ՓՈԽԱՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱՆՔԻ)

Ա.

Առիթը. —

Ս. Գրիգոր Նարեկացիին ծննդեան հազարամեակը առիթը հանդիսացաւ որ արթննամ բռնատար աքսորի յուսահատ այս թմբիրէն, ճմռեմ, օտարութեան ցաւէն կոտորացող աչքերս, մաքրեմ ճպեռը, մտքի մոռացութիւնը. ու, յիշողութեան ամպամած երկիրքին տակ՝ քալեմ հաւատքի գաւազանին յենած, ելլեմ, բարձրանամ, կոխեմ գետին, դարձ—դարձ լեռները մազըլցիմ, համբուրեմ հողն ու քարը այն երկրին որ ծնունդ տուած է մեր սուրբերուն և հեղինակներուն:

Կ'ուզեմ մեծ սուրբին հետ նստիլ ժայռերու ձերպերու ստուերներուն տակ աւնուլ քունն ու հանգիստը առնել, կամ այցելել սառնակաթ աղբիւրներուն՝ որոնց հայելիին մէջ սուրբին պատկերն է ցոլացեր, պապակը լուացեր, ճգնութենէն այրած ճակատը զովացուցեր: Մտնեմ քարայրը, որուն խոր ստուերներուն մէջ սուրբը ճգներ և աղօթեր է, դեերը հալածեր, ու տառապեր «հրակայծ մօթդներէն, անձեանիծներէն և ուրիշ քրտնածին, զգուելի, կսկծեցնող ու կեռացնող խումբերէն, ու

որոնք զիշերամարդ թեւերուն պէս, խաւարաէր մեկնակաղէն բարբարոս գունդերուն, արարական գանասար գալլերուն պէս, իրենց զազանութեամբը, կորակոր գնացքովը, արջնաթոյր դոյնովը, կրկնապարոյր, կռածագ, կտուցովը, նման կարիճի խայթոցներուն կամ դժնիկ փուշերուն՝ խոցուելով կը ծծեն, կը քաշեն արեան խոնաւութիւնը... որոնց դիմաց մարդերը, որոնք ամբօխներու իշխեցին, ժողովուրդներու տիրեցին, ազգերու քաղաքները առին, զիւրաւ յաղթեցին, իրենց հզօր ձեռքերուն պարտութիւնը խոտովանելով՝ ըսին. որովհետեւ չկրցանք զիմադրել հզօրագոյններուն ուժին, խոյս տուինք, այստեղ եկանք, վերնայարկ Գոտեկան քարայրը, ուր Նդերովի քամին ու լիճին գեփիւոը հրեշտակներու բնակավայրը ըրած» են:

Սուրբին ներշնչումի քարայրը, լեռան գեղեցիկ մէկ կէտին վրայ, հեռու մարդու ճամբաներէն ու տեսողութենէն, հոս է, անդունդներու վրայ կախուած քարաժայռերու բնակարանը, անդնդախոր հայոց մեծ Դանդէի ճգնարանը, ուր «Հայոց մեծագոյն բանաստեղծը» արձակած է հառաչանքներու իր օղբի աղաղակները, ի խորոց սրտի խօսքի իր աղապատանքները:

Ահա դամբարանը մեծ Սուրբին, որուն մարդիկ կը մօտենան ծնկաչոք, ու ծնրադրութիւնով իրենց իւզը կը կաթեցնեն անոր մշտավառ ջահին մէջ, աշտանակներուն մէջ վառուած մօմեր կը պլպլան, և ատուշանի կրակներուն վրայ իրենց խօնկը կը ծխեն: Ու, ինչպէս այսօր, կը տեսնեմ թէ ինչպէս մայրս, մեծ Սուրբի սրբատաշ մարմար գերեզմանին շուրջը կը դարձնէր ինձ, վրան կը պառկեցնէր, որ չնորհքն ու իմաստութիւնը գար իր փոքրիկին վրան:

Մեծ Սուրբին մէկէ աւելի գերեզմանները չեն կրցած զայն իրենց մէջ պարփակել՝ ան կը մնայ միշտ անպարագրելի ու

կառուէն և փառաւոր դէմք մը, Էնօխ LXXXIX, 52, XC, 31, Մատթ. XI, 14, XVI, 14, XVII, 10, Մարկ. VI, 15, VIII, 28, IX, 21, Ղուկ. I, 17, IX, 18, Թովհ. I, 21, אבות LXX אב, եղակի. նոյնպէս 205. հօր: אבות לע בנים LXX ἀνθρώπων πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ նոյնպէս 205. առն առ ընկերի իւր: לב սիրտ, Արար. א, Ասոր. לב, Արամ. אבא, եթովպ. lebe, Ա.քթա. libbu, որուն Սուրբերէն նախատիպն է sag. Եզրիպտ 'b. Ուկարերէն lb:

ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱՐՂ, ԶՂՁԱՆՆԱՆ